

Miljöbedömning

1. Sammanfattning av miljöbedömningen.....	2	6. Miljöeffekter av avfallsplanens genomförande	7
2. Inledning	2	6.1 Uppföljning.....	7
2.1 Syfte	2	6.2 Målområde 1: Hållbara städer och samhällen	7
2.2 Beslut om betydande miljöpåverkan	2	6.3 Målområde 2: Hållbar konsumtion och produktion.....	9
2.2.1 Avgränsningssamråd.....	2	6.4 Målområde 3: Bekämpa klimatförändringar.....	10
2.3 Samråd med allmänheten.....	2	7. Utmaningar vid sammanställningen	12
2.4 Medverkande.....	3	8. Sammanfattande bedömning.....	12
3. Avfallsplanens omfattning.....	3	9. Referenser	12
3.1 Avfallsplanens syfte och innehåll.....	3		
3.2 Förhållandet till andra relevanta kommunala planer och program	4		
3.3 Nollalternativ	4		
3.4 Andra alternativ	4		
4. Miljöbedömningens avgränsning.....	5		
5. Identifierade miljöaspekter.....	5		
5.1 Påverkan på befolkningen ur planeringsperspektiv.....	5		
5.2 Påverkan på luftmiljön, klimatet och människors hälsa	6		
5.3 Bullerpåverkan.....	6		
5.4 Påverkan på skyddade områden	6		
5.5 Påverkan på mark- och vattenmiljön.....	6		
5.6 Påverkan på hushållning av material, råvaror och energi	6		

Miljöbedömning

Södertälje kommunsavfallsplan 2030
Genomförd 2019

Urban Earth Consulting

Annika Ekstrand
Daina Millers Dalsjö

1. Sammanfattning av miljöbedömningen

Södertälje kommuns hållbarhetsarbete utgår från Agenda 2030, vilket är en färdplan mot en hållbar värld, med 17 mål för hållbar utveckling. Agenda 2030 syftar till att minska fattigdom, orättvisor och ojämlikheter och att vända klimatkrisen under det kommande decenniet. Målen är globala men bygger på att de implementeras på lokal nivå för att skapa en hållbar värld för alla.

Södertäljes avfallsplan 2030 utgår från tre globala mål som har stark koppling till hållbar avfalls- och resurshantering.

11. Hållbara städer och samhällen
12. Hållbar konsumtion och produktion
13. Bekämpa klimatpåverkan

Avfallsplanens syfte är att bidra till;

- hållbar resurshantering i samhället
- att avfallets påverkan på och risker för hälsa, miljö och klimat minimeras.
- att främja social hållbarhet

Genomförandet av Södertäljes avfallsplan 2021–2030 bedöms bidra till en hållbar utveckling, enligt nationella och globala mål. Genomförandet av planen väver även in sociala aspekter som en del i arbetet vilket stärker avfallsfrågan inom kommunen samt ger förutsättningar till en långsiktig hållbar avfallshantering där fler känner delaktighet.

2. Inledning

2.1 Syfte

Miljöbedömningens syfte är att integrera miljöaspekter i planeringen och beslutsfattande så att en hållbar utveckling främjas, enligt miljöbalken.

Södertäljes avfallsplan har arbetats fram för att lyfta resurs- och avfallsfrågor inom kommunens enheter och involvera flera berörda enheter och bolag i målarbetet och tillsammans arbeta för ett hållbart Södertälje. Inför formulering av mål och identifiering av prioriterade åtgärdsområden har workshops genomförts där både interna och externa aktörer medverkat. Handlingsplaner och budgetar för att arbeta mot att uppnå avfallsplanens mål tas fram av varje berörd enhet och bolag inom kommunen.

2.2 Beslut om betydande miljöpåverkan

Enligt 6 kapitlet i Miljöbalken ska en kommun som upprättar eller ändrar en plan eller ett program som krävs i lag göra en strategisk miljöbedömning, om genomförandet av planen kan antas medföra betydande miljöpåverkan. Enligt miljöbedömningsförordningen (2017:966) ska en betydande miljöpåverkan antas om planen anger förutsättningar för att bland annat bedriva en eller flera olika typer av tillståndspliktiga anläggningar och är en avfallsplan.

Genomförandet av Södertälje kommuns avfallsplan antas, rent lagstiftningsmässigt medföra betydande miljöpåverkan med krav på miljöbedömning och miljökonsekvensbeskrivning (MKB).

Södertälje kommun har i enlighet med 6 kap. miljöbalken genomfört en strategisk miljöbedömning av avfallsplanens genomförande för att identifiera och bedöma vilka effekter genomförandet av avfallsplanen har på människors hälsa och miljö.

2.2.1 Avgränsningssamråd

Avgränsningssamråd har hållits med Länsstyrelsen och Havs och Vattenmyndigheten för att avgränsa miljöbedömningen.

2.3 Samråd med allmänheten

Avfallsplanen inklusive miljöbedömningen ska ställas ut i minst fyra veckor. Inkomna synpunkter kommer beaktats innan antagande i kommunfullmäktige.

2.4 Medverkande

Miljöbedömningen har genomförts av konsultföretaget Urban Earth Consulting på uppdrag av Södertälje kommun, Stadsbyggnadskontoret.

Annika Ekstrand Urban Earth Consulting
Daina Millers Dalsjö Urban Earth Consulting

Följande personer har bidragit med uppgifter till miljöbedömningen:

Tomas Thernström Avfallsstrateg Södertälje kommun
Katarina Sjöberg Telge Återvinning

3. Avfallsplanens omfattning

Södertäljes avfallsplan fokuserar på mål och åtgärder för genomförande av planen men väver även samman avfallsfrågorna med de sociala frågorna samt den aktuella klimatfrågan. Avfallsplanens och avfallshanteringens konsekvenser inom dessa områden lyfts i en Social konsekvensanalys samt berörs i en separat klimatanalys.

3.1 Avfallsplanens syfte och innehåll

Avfallsplanens syfte är att bidra till;

- hållbar resurshantering i samhället
- att avfallens påverkan på och risker för hälsa, miljö och klimat minimeras.
- att främja social hållbarhet

Avfallsplanens fokus ligger på de tre målområden och dess åtgärder för att skapa ett mer cirkulärt Södertälje:

- Målområde 1: Hållbara städer och samhällen – En hållbar resurshantering ska prioriteras på ett tidigt stadium i alla delar av samhällsplaneringen
- Målområde 2: Hållbar konsumtion och produktion – Avfall och nedskräpning ska förebyggas och minska markant till 2030.
- Målområde 3: Bekämpa klimatförändringar – Klimatpåverkan från avfall och konsumtion av resurser ska minska markant till 2030

Utöver målen är större delen av planen förlagd till olika bilagor:

- Nulägesbeskrivning – beskriver organisationen kring avfallshantering, hur insamling sortering och behandling går till, avfallsmängder som uppkommer inom kommunen.
- Lagstiftning, mål och åtaganden, kopplade till avfallsplanens tre målområden – beskriver hur Avfallsplanens målområden kan bidra till att uppfylla globala, nationella, regionala samt kommunala mål och åtaganden inom avfalls- och klimatområdet. Bilagan listar även lagstiftning relevant för avfallsplanearbetet.
- Avfallsanläggningar – listar nuvarande avfallsanläggningar av relevans inom kommunen samt anläggningar utanför kommunen som är upphandlade för att hantera avfall inom kommunalt ansvar från Södertälje.
- Nedlagda deponier – Listar identifierade nedlagda deponier samt utredningsfas för respektive anläggning inom kommunen.
- Avfallsprognos – Beskriver olika scenarier över avfallsmängdernas utveckling under avfallsplaneperioden.
- Social konsekvensanalys – visar avfallsplanens och avfallshanteringens konsekvenser och påverkan på sociala frågor och hur planeringen kan bidra till social hållbarhet i stadsplanering.
- Klimatanalys – visar statusen på arbetet att nå ett fossilfritt Södertälje 2030 och avfallshanteringens påverkan på målet.

Utöver ovanstående bilagor finns bilagor som beskriver hur avfallsplanen tagits fram, samrådsprocessen, uppföljning av föregående plan, handlingsplan 2021 -2023 och en sammanställning av uppgifter som ska redovisas till länsstyrelsen samt definitioner och ordlista.

3.2 Förhållandet till andra relevanta kommunala planer och program

Avfallsplanen är framtagen för att samverka med övriga interna styrdokument inom miljö- och klimatområdet såsom Miljö- och klimatprogrammet och Strategi mot nedskräpning. Målområden, målbilder och åtgärdsområdena i avfallsplanen är formulerade för att gå i linje med mål, åtgärder och handlingsplaner i miljö- och klimatprogrammet så att arbetet med dessa kan få dra nytta av varandra.

Avfallshantering har även inkluderats vid framtagande av kommunens strukturplaner för att lyfta frågor kring avfall och nedskräpning. Behovet av utökade ytor för avfallshantering, i takt med att utökade nationella mål kring materialåtervinning av förpackningar höjs, samtidigt som producenterna fått i uppgift att erbjuda insamling av förpackningar från hushållsfastigheter, har gjort att kommunens bygglovsenhet ser över sin policy kring avfallsbehållare för att möta kraven på utveckling inom avfallsområdet.

I detaljplaneprocessen undersöks om ytor finns inom planen för sortering och insamling av avfall samt att det kan ske trafiksäkert samt att avfallslösningen är tillgänglighetsanpassad och följer plan- och bygglagen. Krav i detaljplanerna och avfallsplanen bör samverka för att uppsatta mål ska uppnås.

3.3 Nollalternativ

Nollalternativet beskriver påverkan på miljön om avfallsplanen 2021–2030 inte genomförs och nuvarande avfallsplan 2015–2020 fortsätter att gälla. Miljöförhållandena bedöms utvecklas i negativ riktning om planen inte blir av och avfallshanteringens fortsätter som idag. Om inga nya mål kring avfallshantering sätts upp i Södertälje och hanteringen av avfall och nedskräpning inte utvecklas antas ingen miljöförbättring ske utifrån dagens hantering. Konsekvenser av nollalternativet kan orsaka negativa effekter på miljön både direkt genom brist på åtgärdsarbete inom målområdena men även som en följd av brist på samverkan mellan kommunens enheter och bolag och verksamheter inom kommunen.

Följande delar har identifierats få negativa effekter av en utebliven nya avfallsplan:

- Inga nya mål och åtgärder att arbeta med som kan ge fortsatt minskning av miljöpåverkan
- Brist på mål att arbeta mot kan ge motivationsbrist hos genomföraren, vilket kan ge negativ miljöpåverkan på sikt.
- En avsaknad av samverkan inom avfallsfrågorna i kommunen motverkar utveckling och förbättringar vilket kan resultera i nedskräpning på mark och i vatten, upplevd otrygghet, otydlig information mm.
- Kommunens bidrag till att uppnå lokala, regionala, nationella och globala miljömål och åtaganden skulle inte höjas.
- Det skulle finnas risk att det saknas avsättningar i enheters och aktörers budgetar för att arbeta med avfallsförebyggande, avfallsminimering och avfallshantering samt med klimatfrågor.

Positiva miljöeffekter av en ny avfallsplan riskerar att utebli om nya handlingsplaner inte genomförs som planerat, t ex inom nytillkomna prioriterade områden såsom klimatbegränsning och avfallsförebyggande.

3.4 Andra alternativ

Enligt miljöbalken är det obligatoriskt att ha en avfallsplan för varje kommun. Den geografiska avgränsningen för arbetet med att genomföra planen är Södertälje kommungräns. Andra alternativ skulle kunna vara en gemensam avfallsplan med en eller flera andra kommuner, vilket inte är aktuellt för denna planperiod. Att redovisa andra alternativ än nollalternativet bedöms inte relevant för Södertäljes avfallsplan.

4. Miljöbedömningens avgränsning

Avfallsplanen planeras tas fram i syfte att vara ett övergripande styrdokument med en planperiod på 10 år. Under dessa år kommer målområdena, målen och målbilderna att vara konstanta. Under arbetet med genomförandet av avfallsplanen kommer handlingsplaner tas fram för en period av högst tre år i taget med mer detaljerade aktiviteter för att nå målen och åtgärder för att minska negativ påverkan på miljö- och hälsa under arbetets gång. Därav kommer miljökonsekvensbeskrivningen även den att redovisas mer övergripande.

Miljöbedömningen genomförs för att främja en hållbar utveckling. Miljöbedömningens miljökonsekvensbeskrivning (MKB) avgränsas främst till en bedömning av positiva och negativa miljökonsekvenser som berör de tre huvudmålen och åtgärdsområdena för att nå de uppsatta målbilderna.

Miljöbedömningens geografiska avgränsning går vid kommungränsen. Avfall från Södertälje hanteras bl a i anläggningar lokaliserade i andra kommuner och miljöeffekter från dessa anläggningar bedöms hanteras via respektive anläggnings tillståndsvillkor samt inom tillsynen för verksamheten och berörs inte vidare inom denna bedömning. Behandlingsanläggningar för avfall handlas upp med några års mellanrum och anläggningarna kan därmed bytas ut under planperioden.

Miljöbedömningen berör inte artskydd, ekosystemtjänster eller skyddade områden med tanke på att genomförandet av avfallsplanen, till skillnad för t ex en detaljplan eller översiktsplan, inte berör förändringar av större markområden som kan påverka dessa.

Södertälje hamn är klassat som riksintresse inom sjöfart och är en knutpunkt för godstransporter för kommunen. Avfallsplanens genomförande berör inte specifika verksamheter såsom hamnverksamheten specifikt utan det kommunala bolaget Södertälje Hamn kommer arbeta med avfallsplanen som övriga bolag och enheter via handlingsplaner.

I övrigt avgränsas avfallsplanen och därmed miljöbedömningen till planperioden 2021–2030.

Ett avgränsningssamråd har hållits med Länsstyrelsen i Stockholm och Havs- och vattenmyndigheten som bedöms som berörda myndigheter.

5. Identifierade miljöaspekter

Insamling och behandling av avfall ger vissa negativa effekter på miljö. Skulle däremot insamlingen eller avfallsbehandlingen inte ske skulle de negativa effekterna bli mycket mer betydande och långvariga. Att arbeta med att uppnå avfallsplanens målbild innebär att sträva för en hållbar utveckling. För att kunna vidta åtgärder behöver först de betydande miljöaspekterna identifieras. Vid drift/huvudman av avfallsanläggningar som utför sortering, omlastning, deponering och mellanlager finns miljöaspekter som behöver åtgärdas för att inte orsaka negativ miljöpåverkan. I nästa avsnitt beskrivs positiva och negativa miljöeffekter av avfallsplanens genomförande vid arbete med att uppnå målbilden för år 2030 samt vilka åtgärder som planeras och hur uppföljningen av målen ska ske.

5.1 Påverkan på befolkningen ur planeringsperspektiv

Att människor uppehåller sig inom kommunen ger upphov till avfall. Om personer som uppehåller sig i kommunen inte upplever att de har möjlighet att göra sig av med sitt avfall eller inte vet var detta avfall ska placeras minskar sorteringen av avfall och i värsta fall resulterar det i nedskräpning. En nedskräpad plats upplevs ofta som otrygg och risken för ytterligare nedskräpning på platsen ökar, därmed ökar även risken för föroreningar av mark- och vatten. Avfall på marken och i överfulla papperskorgar medför även ökad risk för skadedjur och skador på egendom som följd. Nedskräpning är en ovana som kräver beteendeförändring för att förebyggas.

Avsaknaden av stadsplanering för att inrymma avfallshanteringen kan påverka befolkningen negativt om avfallsfordon inte har möjlighet till ett säkert körsätt vid avfallsinsamling utan t ex måste backa för att nå insamlingsbehållare.

För att det ska vara lätt för alla att göra sig av med sitt avfall behöver insamlingsplatser och vägar till tillgänglighetsanpassas för att personer med t ex begränsad rörelseförmåga ska känna sig inkluderade i samhället.

5.2 Påverkan på luftmiljön, klimatet och människors hälsa

Insamling och behandling av avfall medför ett transportbehov, vilket kan resultera i emissioner till luft av t ex växthusgaser och partiklar som kan påverka människors hälsa och klimatet negativt.

Deponering av organiskt material kan ha förekommit tidigare vilket kan ge upphov till läckage av växthusgasen metan, vilket ger negativa effekter på klimatet.

Bränder på avfallsanläggningar kan orsaka negativa effekter på människor och miljö då giftiga gaser och rök kan bildas. Släckning av bränder kan orsaka negativ miljöpåverkan på mark och vatten.

5.3 Bullerpåverkan

Insamling, sortering, behandling och transporter av avfall kan ge upphov till verksamhetsbuller och trafikbuller. Buller upplevs ofta olika av olika människor beroende på ljudnivån och acceptansnivån för en viss aktivitet som orsakar buller.

5.4 Påverkan på skyddade områden

Eftersom inga nya avfallsanläggningar planeras på oexploaterad mark inom planperioden bedöms inte genomförandet av avfallsplanen medföra betydande miljöpåverkan på någon typ av skyddade områden.

5.5 Påverkan på mark- och vattenmiljön

Nedskräpning och så kallade dumpningar av avfall på mark kan, beroende på avfallets egenskaper, ge föroreningar till mark och vatten.

När regnvatten kommer i kontakt med deponiområden och verksamhetsytor på till exempel avfallsanläggningen Tvetå genereras ett förorenat vatten, kallat lakvatten. Om lakvattnet släpps orenat ut i naturen kan skador uppkomma på mark- och vattenmiljön. Visst lakvatten uppkommer även vid insamling av avfall i containrar och sopbilar.

5.6 Påverkan på hushållning av material, råvaror och energi

Avsaknad av planering, rutiner och kunskap om materialval och miljömål vid inköp i kommunala verksamheter kan skapa stora mängder onödigt avfall samt varor med onödigt hög miljöbelastning vid tillverkning eller användning. Om återvinning eller återbruk hade kunnat tillämpas istället för nyinköp hade även viss energiåtgång kunnat undvikas.

Att i kommunala verksamheter eller som kommuninvånare slänga fungerande varor eller mat som skulle kunnat ätas upp är slöseri med råvaror och material och kan bidra till en negativ klimatpåverkan.

Brist på information till invånare och andra aktörer inom kommunen bidrar till kunskapsbrist om hur avfallshanteringen och återbruksverksamheten går till samt var platser finns för att lämna ifrån sig avfall och återbruksprodukter. Detta kan leda till felhantering och att avfall, material och produkter hanteras på en lägre nivå i avfallshierarkin än nödvändigt. Avsaknad av digitala verktyg och digital information om kommunala avfallstjänster och samarbetspartners minskar tillgängligheten för en stor del av invånarna och kommande generationer, vilket även det kan bidra till felhantering av avfall och minskat återbruk.

6. Miljöeffekter av avfallsplanens genomförande

För varje målområde lämnas en kortfattad beskrivning av de mest betydande utmaningarna som kan medföra negativa miljöeffekter och de mest positiva miljöeffekter som genomförandet av avfallsplanen har på människors hälsa och miljön samt effekter på klimatförändringen. Målen är samma under hela avfallsplaneperioden. Åtgärder tas fram i handlingsplaner för två år i taget.

6.1 Uppföljning

Avfallsplanen följs upp årligen med bl a en analys och diskussion kring prioriterade åtgärdsområden. Minst vart tredje år tas handlingsplaner med mätbara nyckeltal fram för att lätt kunna följa upp om arbetet leder i rätt riktning eller om ytterligare åtgärder måste till för att nå målen för 2030. Inom uppföljningsarbetet undersöks även effekterna på människan och miljön i syfte att motverka negativ miljöpåverkan från genomförandet av planen.

Naturvårdsverkets etappmål inom avfallsområdet hanteras i handlingsplanen för att säkerställa att målen nås. Avfallsplanens koppling till lagstiftning och specifika mål framgår av Bilaga 5.

6.2 Målområde 1: Hållbara städer och samhällen

Mål:

En hållbar resurshantering ska prioriteras på ett tidigt stadium i alla delar av samhällsplaneringen samtidigt som hälso- och miljöfarliga ämnen ska fasas ut.

Prioriteringar och vägen framåt

En omställning till ett resurseffektivt och cirkulärt samhälle kommer att kräva både tekniska och sociala innovationer. Kunskapsnivån måste höjas bland så väl individer som organisationer. För kommunkoncernens del är det viktigt att höja kunskapsnivån bland alla medarbetare så väl som att säkra tillgång till specialkompetens. Samhällsplanering är komplex och det finns behov av att skapa tydliga ramar för arbetet. Frågor kring hållbar resurshantering måste ta plats i centrala styrdokument. Tydliga ramar kan synliggöra målkonflikter och underlätta prioriteringar och samverkan. Kommunens översiktsplan behöver vara vägledande för effektiv markanvändning. Samutnyttjande av mark och lokaler behöver utvecklas. Dels för att mark är en begränsad resurs, dels för att minska resursanvändningen från byggnation och underhåll av vår bebyggelse. Vi har inte råd att ha mark och lokaler som inte utnyttjas effektivt. Nya affärsmodeller och samverkansformer kommer att efterfrågas. Det kommer att kräva utvecklad samverkan mellan offentlig sektor och näringsliv. Vi behöver ta vara på synergier mellan digitalisering och cirkulär ekonomi.

Avgörande är att kommunen gör det lätt för invånare och företag att ta hållbara beslut. Tillgången och tillgängligheten till infrastruktur för återanvändning och återvinning måste utvecklas och prioriteras vid all typ av samhällsplanering. Det kan till exempel vara en möjlighet att lämna grovavfall där man bor utan att ha tillgång till bil. Där det finns regelverk som begränsar eller hindrar omställningen till en cirkulär ekonomi behöver kommunen bli mer aktiv i att synliggöra dessa utmaningar. Många regelverk bestäms på nationell- eller EU-nivå. I de fallen är det nödvändigt att kommunen lyfter frågor i samverkan med andra kommuner och nationella organisationer så som Sveriges Kommuner och Regioner. Kommunen behöver också bli bättre på att inkludera sociala perspektiv stadsbyggnadsprocessen. Frågor som berör jämlikhet och tillgång till resurser är centrala. För att nå långsiktig hållbarhet måste det finnas en rättvis fördelning och tillgång till resurser.

Prioriterade styrmedel och strategier:

Identifierade och prioriterade åtgärdsområden för att nå målbilden:

- Fysisk planering
- Tillsyn
- Lagar och regler
- Ekonomi
- Inköp och upphandling
- Information och kommunikation
- Digitalisering och innovation

Målets utmaningar inom miljö, hälsa och klimat:

- Om avfallsåtgärder ges låg prioritering vid budgetarbete inom kommunens enheter och bolag kan det resultera i att färre mål i avfallsplanen kan uppnås än planerat – negativa miljöeffekter generellt samt negativ klimatpåverkan.
- Avfallstransporter vid avlämning och insamling – emissioner till luft, negativ klimatpåverkan kan öka vid bristfällig fysisk planering.
- Om svårigheter uppstår att skapa fysiska platser för insamling och återbruk samt att information om befintliga platser och tillfällen inte når ut till användarna – kan bidra till minskad återvinning, nedskräpning och ”dumpning” av avfall – mark- och vattenförorening samt känsla av otrygghet hos de som vistas i kommunen.
- Deponering av avfall medför risk för att lakvatten förorenar mark- och vatten.

Bedömning: Måttlig miljöpåverkan. Om ”dumpningarna” är av samma karaktär som i dagsläget (mestadels grovavfall), är dessa inte skadliga för miljön i stor omfattning annat än att de upplevs skrämmande. Avfallsdumpningar kan ha större negativ påverkan på sociala faktorer. Låg prioritering vid budgetarbetet kan ge större negativa effekter på sikt med missnöjda invånare som följd. För alla deponier inom kommunen genomförs en rasklassificering enligt MIFO-metoden och efterföljande kontrollprogram för att minimera risk för förorening av mark- och vatten.

Positiva miljöeffekter och hänsyn till miljö kvalitetsmål och andra miljöaspekter:

- Med ett proaktivt arbete inför framtagande av den nya avfallsplanen med bl a workshops inom olika teman, och med medverkande från såväl interna enheter och bolag som externa aktörer inom t ex återbruk, har kommunen i ett tidigt skede involverat många aktörer. Träffarna har medfört att kommunen har höjt sin kunskap om aktörernas arbete och förutsättningar och kunnat identifiera svårigheter och utmaningar i verksamheter och i vissa fall kunnat avhjälpa dessa och förbättra förutsättningarna för genomförandet av planen. Aktörerna har därmed uppmärksammat och blivit delaktiga i kommunens arbete med avfallsplanen och att alla måste arbeta tillsammans för att nå målen och skapa en hållbar utveckling. Alla interna enheter och bolag tar fram handlingsplaner med aktiviteter och budgeterar för dessa. Målen och handlingsplanerna följs sedan upp årligen.
- Avfallsplaneringsfrågorna hanteras delvis inom samma enhet som stadsbyggnadsfrågorna i Södertälje vilket ger förutsättningar för ett nära samarbete samt att vid stadsutveckling skapa en hållbar avfallshantering genom att planera för permanenta och tillfälliga platser för återbruk och avfallsinsamling.
- Kommunens enheter och bolag strävar efter att arbeta sig högre upp i avfallshierarkin och utveckla avfallshanteringen samt att tillgänglighetsanpassa insamlingen och sträva efter en bra arbetsmiljö vid insamling och behandling. Exempelvis strävas efter maskinella systemet för insamlingen, vilket både skapar en bättre arbetsmiljö för insamlaren men även att färre stopp krävs vid hämtning och därmed en lägre klimatpåverkan och färre emissioner till luft.
- Målet innebär en fortsatt omställning till fossilfri avfallshantering. Många av transport- och arbetsfordonen har ersatt fossilt bränsle med HVO vilket ger lägre klimatpåverkan. Vid inköp av nya samlingsfordon ställs krav på fossilfritt bränsle, och för tunga fordon senaste euroklass.
- Södertäljes kommunala återvinningsbolag Telge Återvinning utvecklar och testar nya avfallstjänster i samarbete med bland annat kommunen och Telge Bostäder. En pilotverksamhet som blivit permanent är en rullande återvinning som inte har en fysisk placering utan som förflyttas till avfallslämnaren för att göra det ”lätt att göra rätt” och ge möjlighet att lämna avfall och återbruksprodukter utan att behöva egen bil. Detta exempel ger en lägre klimatpåverkan och mindre emissioner till luft än om varje avfallslämnare ska lämna grovavfall vid ÅVC med egen bil. Att delar av samlingsverksamheten förflyttar sig till bostadsområden och möter avfalls- och återbrukslämnare höjer även kunskapen hos avfallslämnaren och kan även bidra till minskad nedskräpning.
- Stor del av avfallet från Södertälje hanteras vid Tveta avfallsanläggning som drivs av det kommunala bolaget Telge Återvinning. Vid Tveta utförs en rad åtgärder för att minska risken för miljö- och klimatpåverkan och uppföljning sker regelbundet via bland annat tillsyn av tillsynsmyndighet:
 - Regelbundna kontroller av bullernivåer från verksamheten, minskar risken för dålig arbetsmiljö.
 - Frivillig mätning var 3:e år av metangas från deponier samt utökad uppsamling av gasen vid behov, minskat risken för negativ klimatpåverkan.
 - Provtagning av vatten från lakvattendammen varje månad minskar risken för utsläpp till mark- och vatten.
 - Regelbundna åtgärder och kontroller utförs av avfallsmaterial för att minska risken för brand i avfallet, vilket minskar risk för förorenade utsläpp till mark och vatten samt negativ klimatpåverkan.

Målet bidrar till att uppnå följande mål och åtaganden inom miljö- och klimatområdet:

- Agenda 2030 mål: Hållbara städer och samhällen, Hållbar konsumtion och produktion, Bekämpa klimatförändringarna och Hav och marina resurser.
- Miljö kvalitetsmål: God bebyggd miljö, Giffri miljö, Hav i balans och levande kust och skärgård. Begränsad klimatpåverkan.

Bedömning: De positiva effekterna överväger och motverkar utmaningarna inom miljö- och klimatområdet.

6.3 Målområde 2: Hållbar konsumtion och produktion

Mål:

Avfall och nedskräpning ska förebyggas och minska markant till 2030.

Prioriteringar och vägen framåt

Att förändra våra konsumtionsmönster och hur vi producerar våra produkter är en nyckelfråga för hållbar samhällsutveckling. Sambandet mellan ekonomisk tillväxt och samhällets nyttjande av naturresurser och ökade avfallsmängder måste brytas. Vi behöver inkludera ett livscykelperspektiv där konsumtion av varor från jungfruliga råvaror begränsas, avfall förebyggs och material cirkulerar. Idag genererar en Södertäljebo cirka 450 kg kommunalt avfall per år men samma konsumtion kräver också över 100 ton naturresurser i produktionsledet.

En prioriterad åtgärd är att börja kartlägga hur olika resursflöden ser ut i kommunen och vilka aktörer som har rådighet över att påverka de flödena. Inom kommunkoncernen behöver alla nämnder och bolag genomföra en kartläggning av sin konsumtion och identifiera betydande resursflöden inklusive användningen av engångsprodukter. Där det är motiverat behöver engångsprodukter fasas ut. Fördelarna kan vara många. Minskat resursutnyttjande, minskade kostnader för inköp och avfallshantering och erfarenheter visar att minskade avfallsmängder även kan bidra till ökad kvalitet i verksamheterna.

Kommunkoncernen behöver ta fram cirkulära inköp- och upphandlingskriterier. Utgångspunkten är att vi behöver styra inköp mot produkter som är tillverkade av material som är biobaserat, återanvänt eller återvunnet. Produkter vi köper in behöver vara enkla att reparera, möjliga att uppgradera och återanvända för att förlänga dess livscykel. Genom att arbeta aktivt med inköp och upphandling kan vi förebygga avfall i våra egna verksamheter men som en stor inköpare kan vi även påverka producenter direkt och indirekt genom att agera som ett föredöme för andra.

Prioriterade styrmedel och strategier:

Identifierade och prioriterade åtgärdsområden för att nå målbilden:

- Fysisk planering
- Tillsyn
- Lagar och regler
- Ekonomi
- Inköp och upphandling
- Information och kommunikation
- Digitalisering och innovation

Målets utmaningar inom miljö, hälsa och klimat:

- Om inköpens påverkan på hållbar utveckling förringas inom kommunens enheter och bolag kan det resultera i att färre mål i avfallsplanen kan uppnås än planerat – negativa miljöeffekter generellt samt negativ klimatpåverkan.
- Befolkningsstillväxten i kommunen riskerar att medföra ökade avfallsmängder, ökat antal transporter och ökad nedskräpning med negativa miljöeffekter för luft, mark, vatten, och klimat som följd.
- Brist på kunskap om återbruk och möjligheter att lämna produkter till återbruk motverkar målet att bryta sambandet mellan ekonomisk tillväxt och avfallsmängder.

Bedömning: Måttlig till betydande miljö- och klimatpåverkan.

Positiva miljöeffekter och hänsyn till miljö kvalitetsmål och andra miljö aspekter:

- Rutiner vid inköp tas fram för att stimulera hållbar konsumtion, minimera engångsprodukter av till exempel fossil plast, välja giftfritt och hållbara miljöval samt kravställa inom miljö- och klimat. Medvetna val minskar avfallsmängderna, bidrar till giftfria kretslopp med lägre klimat och miljöpåverkan.
- Projekt pågår i kommunens verksamheter kring att minska uppkomsten av onödigt matavfall med goda resultat. De matavfall som ändå blir till fordonsgas, vilket är en förnybar energikälla som bidrar till en fossilfri avfallshantering och en cirkulär ekonomi. Att uppmärksamma till exempel skolelever på att minska matavfallet bidrar till en lägre matproduktion med positiva miljö- och klimatteffekter som följd.
- Södertälje arbetar utifrån principen att det ska vara "lätt att göra rätt" vilket återspeglas i avfallssorteringens färgsystem kallat Miljönären som återfinns i alla skolor. Skyltsystemet håller på att implementeras i bostäderna i kommunen för att skapa en igenkänning för att en viss färg är kopplad till en viss avfallsfraktion. Denna åtgärd skapar en genomgående tydlighet i kommunikationen kring avfall vilket förväntas ge högre utsortering av förpacknings- och tidningsmaterial för materialåtervinning och därmed ett lägre behov av nya råvaror vid tillverkning av nya förpackningar och tidningar.
- Att undervisa skolelever om vikten av hållbar konsumtion, att aktivt avfallsminimera och att avfallssortera ger direkta positiva miljöeffekter samtidigt som det grundlägger ett framtida hållbart beteende som normaliseras för nästa generation.
- Att involvera näringslivet och tillsammans utveckla tekniska och digitala verktyg som bidrar till en cirkulär ekonomi ger synergieffekter för hela kommunen.

Målet bidrar till att uppnå följande mål och åtaganden inom miljö- och klimatområdet:

- Agenda 2030 mål: Hållbara städer och samhällen, Hållbar konsumtion och produktion, Bekämpa klimatförändringarna, Ekosystem och biologisk mångfald, Hav och marina resurser, Rent vatten och sanitet samt Hållbar industri, innovationer och infrastruktur.
- Miljö kvalitetsmål: God bebyggd miljö, Giftfri miljö, Hav i balans och levande kust och skärgård. Begränsad klimatpåverkan.

Bedömning: De positiva effekterna överväger och motverkar utmaningarna inom miljö- och klimatområdet.

6.4 Målområde 3: Bekämpa klimatförändringar

Mål:

Klimatpåverkan från avfall och konsumtion av resurser ska minska markant till 2030

Prioriteringar och vägen framåt

Södertälje kommun har höga ambitioner att begränsa klimatpåverkan. Det övergripande målet för kommunen är att inte ha några nettoutsläpp av växthusgaser 2030. Avfallssektorns aktörer är viktiga i det omställningsarbete som måste genomföras och ambitionen är att avfallsplanen ska vara ett centralt styrdokument i det arbetet. Alla utsläpp av växthusgaser inom kommunen kommer inte kunna förebyggas fram till 2030. För att kunna nå målet om inga nettoutsläpp så behöver samhället där det går, utveckla metoder för att binda växthusgaser. Avfallssektorn är en av de sektorerna där det finns möjligheter att utveckla kolsänkor. Telge Återvinning beslutade 2019 att investera i en biokolanläggning som har kapacitet att förädla 6 000 ton biomassa per år till biokol vilket under samma period kan binda 3523 ton CO₂e. Flera sådana initiativ behöver utvecklas.

För att minska klimatpåverkan från avfall markant till 2030 behöver hushållen, företagen och övriga samhället involveras i genomförande av avfallsplanen. Insamlingsmetoder för avfall behöver utvecklas så att hushållen enklare kan lämna sitt avfall till återvinning och återanvändning. Bättre sorterade, det vill säga renare avfallsfraktioner är också en förutsättning för att kunna materialåtervinna mera. Bättre insamlingsmetoder kan bidra till renare avfallsfraktioner men det kommer också kräva ett aktivt kommunikationsarbete mot hushåll och andra grupper.

Det finns ett starkt samband mellan konsumtion och utsläpp av växthusgaser. Södertälje kommun behöver agera föredöme och ta fram klimatåtgärder som minskar konsumtionsbaserade utsläpp. Under handlingsprogrammet för 2021–2023 behöver kommunkoncernen starta upp åtgärdsaktiviteter som är kopplade till de prioriterade resursflöden som lyfts fram i avfallsplanen. Där ingår bland annat att ta fram en färdplan för minskad användning av jungfruliga råvaror och fossilplast.

Samverkan mellan högskola, näringsliv och offentlig sektor behöver vidareutvecklas. Vi behöver stimulera utvecklingen av industriella symbiosprocesser där avfall från en verksamhet blir en resurs och råvara för en annan bransch. Flera projekt är redan under genomförande inom jordbruk och livsmedelsindustrin i Södertälje och vi behöver sprida kunskap och goda exempel till andra branscher.

Prioriterade styrmedel och strategier:

Identifierade och prioriterade åtgärdsområden för att nå målbilden:

- Fysisk planering
- Tillsyn
- Lagar och regler
- Ekonomi
- Inköp och upphandling
- Information och kommunikation
- Digitalisering och innovation

Målets utmaning inom miljö, hälsa och klimat:

- Tillgången på fossilfria energikällor är begränsad och kan vara en utmaning för att uppnå målet om fossilfri avfallssektor.
- Befolkningstillväxten i kommunen riskerar att medföra ökade avfallsmängder, ökat antal transporter och med negativa miljöeffekter för luft, mark, vatten, och klimat som följd.
- Rätt attityder och beteenden kring avfallssortering är avgörande för hur mycket avfall som kan återvinnas. Avfall som felsorteras har en relativt stor påverkan på utsläpp av växthusgaser.
- Förebygga avfall är det mest effektiva sättet att reducera klimatpåverkan från konsumtion och i förlängningen avfallssektorn. Utan ett avfallsförebyggande arbete finns en stor risk att klimatpåverkan inte reduceras enligt uppsatta mål till 2030.

Bedömning: Måttlig till betydande miljö- och klimatpåverkan då konsumtionsbaserade utsläpp är en stor utmaning

Positiva miljöeffekter och hänsyn till miljö kvalitetsmål och andra miljöaspekter:

- Stora delar av avfallshanteringen är redan idag fossilfri. Insamlingsfordon och arbetsmaskiner på avfalls- och sorteringsanläggningarna kör på HVO, vilket framställs av bland annat olika fossilfria oljor. Den HVO som säljs i Sverige minskar utsläppen med 85–90 procent jämfört med fossil diesel.
- Det matavfall som samlas in i kommunen blir till fordonsgas som i sig är en förnybar och fossilfri energikälla vilket begränsar klimatpåverkan och bidrar till en cirkulär ekonomi.
- När matavfallet rötas bildas en rötrest som kan bearbetas till näringsrik biomull som kan användas som jordförbättring och återföras till kretsloppet.
- Av trädgårdsavfall kan biokol tillverkas som kan återföras till marken och binda koldioxid och användas i planteringar som jordförbättringsmedel.
- Att samverka med näringslivet och forskningssektorn kan bidra till att synergieffekter skapas inom miljö- och klimatområdet och fler kretslopp kan slutas. Idag medverkar Södertälje kommun till exempel i ett projekt där man använder aska från havreskal som bindemedel när man tillverkar cement med låg klimatpåverkan.
- Att tydliggöra för kommuninvånare och företag vilka system för avfall som används samt hur sorteringen går till samt var det finns återbruksmöjligheter.
- Att utveckla områden där det finns möjlighet till delningsekonomi kan bidra till minskad miljö- och klimatpåverkan.

Målet bidrar till att uppnå följande mål och åtaganden inom miljö- och klimatområdet:

- Agenda 2030 mål: Hållbara städer och samhällen, Hållbar konsumtion och produktion, Bekämpa klimatförändringarna, samt hållbar energi för alla.
- Miljö kvalitetsmål: God bebyggd miljö, Giftfri miljö, Frisk luft och Begränsad klimatpåverkan.

Bedömning: De positiva effekterna överväger och motverkar utmaningarna inom miljö- och klimatområdet.

7. Utmaningar vid sammanställningen

Avfallsplanen är ett övergripande strategiskt styrdokument som i stort syftar till hållbar resurshantering inklusive minska nedskräpning, avfallsdumpningar och utsläpp till luft, mark och vatten samt att skapa en hållbar avfallshantering. De framtagna målen samt de prioriterade mål- och åtgärdsområdena för att nå målen i Södertäljes avfallsplan för 2021–2030 bedöms inte medföra några betydande negativa miljökonsekvenser.

Eftersom lagstiftningen kring strategiska miljöbedömningar är så pass ny (2018) har en komplett vägledning från Naturvårdsverket ännu inte tagits fram, vilket ger en viss osäkerhet i vad som förväntas av en miljöbedömning av en plan med översiktligt syfte och omfattning. Avfallsplaners miljöpåverkan generellt bedöms som liten, förutsatt att inget oförutsett sker, inga nya avfallsanläggningar byggs under planperioden eller andra förändringar sker som medför negativa miljöeffekter.

Bristen på negativa miljöeffekter vid genomförandet av åtgärderna i avfallsplanen gör att behovet av att ta fram och avgränsa en MKB minskar trots att lagkravet kvarstår för en kommun som Södertälje med tillståndspliktig anläggning.

8. Sammanfattande bedömning

Genomförandet av Södertäljes avfallsplan 2021–2030 inom de tre målområdena, dess målbilder och åtgärdsområden bedöms bidra till en hållbar utveckling, enligt FN:s hållbarhetsmål i Agenda 2030, samtidigt som avfallshanteringen leder högre upp i avfallshierarkin.

Genomförandet av planen väver även in sociala konsekvenser som en del av avfallshanteringen vilket stärker avfallsfrågan inom kommunen samt ger förutsättningar till en långsiktig hållbar avfallshantering där fler känner delaktighet.

Planens genomförande bidrar även till att uppnå flera av de nationella miljö kvalitetsmålen och etappmålen, bland annat genom att förbättra förutsättningarna för avfallsminimering genom åtgärder för förbyggande av avfall.

En övergång till fler maskinella insamlingssystem där större volymer kan hämtas från en och samma plats än tidigare medför att färre transporter krävs vilket medför en lägre klimatpåverkan och en renare luftmiljö.

Konsekvenserna för människors hälsa, miljön och klimatet vid genomförandet av planen bedöms, utifrån vad som är känt idag, vara positiva. Trots den planerade befolkningsökningen inom kommunen i och med nybyggnationer av bostäder och ökning av arbetsplatser bedöms miljöeffekten som positiv främst pga förebyggande åtgärder inom stadsplanering, strategin mot nedskräpning och klimatarbetet för ett fossilfritt 2030, vilket även implementerats i avfallsplanen. Årlig uppföljning och analys av planen och dess åtgärder ger möjlighet till förändringar vid behov samt minskad risk för negativa effekter på miljö- och klimat.

9. Referenser

Agenda 2030 – FN:s globala mål för hållbar utveckling

Sveriges Miljömålssystem

Miljöbalken (1998:808)

Länsstyrelsen i Stockholms län – Naturskydd

Framtid Södertälje – Översiktsplan 2013–2030, Miljökonsekvensbeskrivning

Miljö- och klimatprogram 2018–2021, Södertälje kommun

Strategi för nedskräpning, Södertälje kommun

Södertälje Avfallsplan 2030

Södertälje Avfallsplan 2015–2020